

BÖLÜM 15

NİTEL ARAŞTIRMALARIN SENTEZİ, DERLEME ÇALIŞMALARI VE META-ANALİZLER (ENTREQ)

Elif Nur YILDIRIM ÖZTÜRK¹

Banu BEDİR²

GİRİŞ

Sistemik derleme; incelenen konuda yapılmış bütün araştırmaların kapsamlı ve objektif olarak taranması, çeşitli dâhil etme ve dışlama kriterleri kullanılarak ve araştırma kalitesi değerlendirilerek hangilerinin derlemeye alınacağına seçilmesi ve dâhil edilen araştırmaların bulgularının sentez edilmesi esasına dayanan epidemiyolojik bir yöntemdir (1, 2). Meta-analiz; sistemik derlemeye dâhil edilen araştırmaların verilerinin istatistiksel yöntemlerle birleştirilmesidir (1-3).

Tüm sistemik derlemelerde meta-analiz yapılamaz. Meta-analiz öncesinde mutlaka sistemik derleme yapılmalı, veri kalitesi düşük çalışmalar analize dâhil edilmemeli, çalışma heterojenliği göz önünde bulundurulmalı, çalışma seçiminde taraf tutulmamalı, çok farklı zamanlarda yapılmış çalışmalar bir araya getirilmemeli ve seçilen çalışmalarda dil sorunu bulunmamalıdır (1).

Sistemik derleme ve meta-analizler nicel, nitel ve hem nicel hem nitel araştırmaları inceleyebilir (1). Son yıllarda daha farklı yaklaşımlar da ortaya çıkmış olmakla beraber, sistemik derleme ve meta-analiz çalışmaları kanıt piramidinin en üst basamağında konumlandırılmaktadır (4, 5).

Nitel araştırmalar; gözlem, görüşme, doküman ve söylev analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, insana ilişkin algı ve olayların, sosyal gerçeklikte ve doğal

¹ Uzm. Dr., Halk Sağlığı, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD., Epidemiyoloji Birimi, elifnyildirim@hotmail.com

² Uzm. Dr., Erzurum İl Sağlık Müdürlüğü, Halk Sağlığı, banubedir89@hotmail.com

14	Verilerin elde edilmesi	Birincil çalışmaların hangi bölümlerinin analiz edildiğini ve birincil çalışmalardan verilerin nasıl elde edildiğini belirtin.
15	Yazılım	Varsa, kullanılan bilgisayar yazılımını belirtiniz.
16	Değerlendiren kişi sayısı	Kodlama ve analize dâhil olan araştırmacı sayılarını belirtin.
17	Kodlama	Veri kodlama sürecini tanımlayın.
18	Araştırmaların karşılaştırılması	Çalışmalar arasında ve içinde karşılaştırmaların nasıl yapıldığını açıklayın.
19	Temaların türetilmesi	Temaları veya yapıları türetme sürecinin tümevarım mı yoksa tümdengelim mi olduğunu açıklayın.
20	Alıntılar	Temaları/yapıları göstermek için birincil çalışmalardan alıntı yapın ve alıntıların yazarın yorumu mu katılımcı alıntısı mı olduğunu belirtin.
21	Sentez sonuçları	Birincil çalışmaların bir özetinin ötesine geçen zengin, zorlayıcı/ilgi uyandırıcı ve faydalı sonuçlar sunun.

SONUÇ

Literatürdeki meta-analiz ve sistematik derlemelerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Ayrıca nitel araştırmalar kapsama alınarak yapılan sistematik derleme ve meta-analizlerin de sayısı azımsanmayacak düzeydedir. İyi düzeyde kanıt sunan bu epidemiyolojik araştırmaların standart hale gelmesi ve objektif özellik kazanabilmesi için hem ilk yazım sırasında hem yayımlanma aşamasında hem de okuyucuya ulaştığında kontrol listeleri eşliğinde ele alınması önemli görünmektedir.

KAYNAKLAR

1. Karaçam Z. Sistematik derleme metodolojisi: Sistematik derleme hazırlamak için bir rehber. DEUHYO ED. 2013; 6(1): 26-33.
2. Hatipoğlu H. Sistematik derleme ve meta analiz. ESTUDAM Bilişim Dergisi. 2021; 2(1): 7-10.
3. Tezcan Güven S. Temel epidemiyoloji. Hipokrat Kitabevi. 2017: 395-400.
4. Murad MH, Asi N, Alsawas M, Alahdab F. New evidence pyramid. Evid Based Med. 2016; 21(4): 125-127.
5. Ahmet A. Sistematik derleme ve meta-analiz. Acta Medica Alanya. 2018; 2(2): 62-63.
6. Merriam SB, Grenier RS. Qualitative research in practice: Examples for discussion and analysis. 2019. San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers.
7. Tong A, Flemming K, McInnes E, Oliver S, Craig J. Enhancing transparency in reporting the synthesis of qualitative research: ENTREQ. BMC Medical Research Methodology. 2012; 12: 181.

8. Gardiner S, Glogowska M, Stoddart C, Pendlebury DPhil S, Lasserson D, Jackson D. Older people's experiences of falling and perceived risk of falls in the community: A narrative synthesis of qualitative research. *Int J Older People Nurs.* 2017; 12: e12151.
9. Hall H, Leacha M, Brosnana C, Collinse M. Nurses' attitudes towards complementary therapies: A systematic review and meta-synthesis. *International Journal of Nursing Studies.* 2017; 69: 47-56.
10. Daley C, Al-Abdulmunem M, Holden RJ. Knowledge among patients with heart failure: A narrative synthesis of qualitative research. *Heart & Lung.* 2019; 48: 477-485.
11. Iriarte-Roteta A, Lopez-Dicastillo O, Mujika A, Ruiz-Zaldibar C, Hernantes N, Bermejo-Martins E, Pumar-Méndez MJ. Nurses' role in health promotion and prevention: A critical interpretive synthesis. *J Clin Nurs.* 2020; 9: 3937-3949.
12. Anderson K, Stowasser D, Freeman C, Scott I. Prescriber barriers and enablers to minimising potentially inappropriate medications in adults: A systematic review and thematic synthesis. *BMJ Open* 2014;4:e006544.
13. McArthur C, Bai Y, Hewston P, Giangregorio L, Straus S, Papaioannou A. Barriers and facilitators to implementing evidence-based guidelines in long-term care: A qualitative evidence synthesis. *Implementation Science.* 2021; 16: 70.